

UNGE MED HELSEPROBLEMER UTENFOR ARBEIDSLIVET

RTW-SEMINAR 20. SEPTEMBER 2017

Solveig Osborg Ose, Dr.polit/seniorforsker i SINTEF

Children and Youth Services Review

Volume 81, October 2017, Pages 148-156

Youth outside the labour force — Perceived barriers by service providers and service users: A mixed method approach

Solveig Osborg Ose ^a , Chris Jensen ^b

 Show more

<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.08.002>

[Get rights and content](#)

Under a Creative Commons [license](#)

[open access](#)

Abstract

Background

Young people who are neither in employment nor in education or training (NEET) have received increasing attention in Western countries. While some young people in the labour force are **unemployed** because of a shortage of jobs, others would be without employment

Om artikkelen

- Datagrunnlag
 - Intervju i alle NAV kontor i ett fylke (25 kontor, 90 ansatte og ledere)
 - Spørreundersøkelse med svar fra 586 personer under 30 år
- NEET: Not in Employment nor in Education or Training
- NLFET: Neither in the labour force nor in education or training
- NEET (innenfor arbeidsstyrken) vs NLFET (utenfor arbeidsstyrken)
- Target: NLFET
- Operasjonalisert: Unge med behov for spesielt tilpasset innsats i NAV

Funn – barrierer for aktivitet

- NAV kontorene prioriterer unge bruker
 - Noen har egne ungdomsteam, mens andre følger opp både voksne og ungdommer
 - Tydelige føringer fra toppen om å prioritere unge
- Barrierer identifisert fra NAV:
 - Motivasjon blant brukere
 - Lav mestringsfølelse
 - Urealistiske forventninger til hva arbeidslivet kan tilby.

Barrierer identifisert av brukerne:

- Helseproblemer (60%)
- Lav utdanning (55%)
- Manglende arbeidserfaring (41%)
- Utslitthet (38%)
- Lav selvfølelse (36%)
- Depresjonsfølelse (35%)
- Søvnproblemer (35%)
- Kombinasjon

Konklusjon på artikkelen

- Helse- og sosiale problemer er prevalent blant unge utenfor
- Majoriteten ønsker å finne en jobb eller å gå tilbake til utdanning
- **Psykiske helseproblemer kamuflerer sosiale problemer**
- Behandling og oppfølging av sammensatt problematikk bør ikke overlates til helsetjenestene (resultat av at mange er på helserelaterte ytelser)
- Gitt barrierene som er identifisert, bør oppfølgingen av unge utenfor gjøres av tverrfaglige team som inkluderer både sosial- og helseprofesjoner.

Men dette er en del av et større bilde

Har gjort mange intervjuer i NAV

- "Det er visst noe psykisk" ble gjentatt hyppig når de fortalte om unge
- Begynte systematisk å spørre hva det var konkret som lå i dette
- Veldig ofte sosiale problemer og ikke psykiske problemer (ensomhet, lav kompetanse, sosialt utrent, utenfor, falt tidlig av, fattige familier, syke foreldre)
- **Hvorfor ble det beskrevet som psykiske problemer, når det var sosiale problemer?**
- Skrevet flere velferdscommentarer og kronikker om dette tidligere

Implikasjoner av funnene?
Grublet på dette i hele sommer

Når det normale blir sykt

Når stadig mer kalles sykdom, blir stadig mindre normalt. Behandling vil ofte virke dårlig, og samfunnets kostnader blir enorme.

Statsminister Erna Solbergs tale til landsmøtet i mars inneholdt følgende utsagn: «Flere unge mennesker forsvinner nå ut av arbeidsmarkedet på grunn av lettere psykiske lidelser». Sannheten i dette utsagnet ble nylig sjekket av Faktisk.no av, og påstand en riste seg i ikke vann.

Men så vi undersøker hva som ligger bak såkalte «lettere psykiske lidelser», blir en annen umiddelbar spørsmål: I mange tilfeller handler det om lav selvtillit, ensomhet og manglende mestringsfølelse. Er dette sykdommer som skal behandles av helsevesenet?

Sykdom kan defineres på mange måter, men enkelt kan vi si at det er en unormal tilstand for kropp eller sinn. Et enkelt eksempel: En ung person som blir møbet over gangtid. Skal vi si til denne personen at han eller hun har utviklet en sykdom som skyldes mobbing, eller er det bedre å si at de har en naturlig malajen på noe vakkert som har skjedd?

I dag får denne jente eller gutten etterskrevet en diagnose istedenfor depresjon eller angstlidelse. Denne unge personen blir da helsevesenets ansvar, og sykdommen de har utviklet, behandles. Men er dette riktig?

Derens ungdomsår har bare en helt naturlig rolle på noe de har opplevd, er de de gode? Kan vi hjelpe dem på en annen måte enn å gi dem en diagnose, og dermed behandle dem?

Forstå sykdom er noe ubehagelige har ansvar for, har det stor betydning om noe kalles sykdom eller ikke. Lettete psykiske problemer er sjelden sykdommer eller en unormal tilstand for kropp og sinn, det er ofte helt naturlige reaksjoner på noe vanskelig.

Å få hjelp til å leve det som er vanskelig, er noe helt annet enn å få behandling for en sykdom. Å behandle kreftsykdom er som kjent sjelden noe effektivt enn å gjøre noe med årsaken.

Systematisk kanalisering av naturlige reaksjoner som sykdom er et resultat av Doro Verhal. Som utvilsomt har de flere år fremover en klar effekt på arbeidslivets kapasitet for angst

Tall fra Folkehelseinstituttet viser at i 2014 hentet syv prosent av alle 17 år gamle jenter ut en resept på et legemiddel mot psykiske lidelser. I 2004 var andelen fire-fem prosent, skriver artikkelforfatteren. Foto: Eivind Sørensen

Kronikk
Solveig Osborg Ose

Kraftig endring og coping av prosessen med å få hjelp til å leve det som er vanskelig, er noe helt annet enn å få behandling for en sykdom. Å behandle kreftsykdom er som kjent sjelden noe effektivt enn å gjøre noe med årsaken.

Forskningen

Hvem: CSE S O & Jensen C (2017).
Hva: Youth outside the labour force – Perceived barriers to service providers and service users. A mixed methods approach.
Hvor: Under publisering i Children and Youth Services Review.

Sykdomsbegrepet kommer stadig mer og mer i tillegg til hjelpssystemet i den retningen. Men så bare det gale av seg. Når det i mange tilfeller ikke handler om sykdom, virker ikke behandlingen, og konsekvensene kan bli vakkert arbeidsliv.

Tall fra Folkehelseinstituttet viser at syv prosent av alle 17 år gamle jenter hentet ut en resept på et legemiddel mot psykiske lidelser i 2014. I 2004 var andelen fire-fem prosent. Det er lite som tilsier at utfordringen av

psykiske lidelser har økt tilsvarende i samme periode. At symptomer og plaget i større grad tolkes som sykdom, er derimot i takt med økt medisinering. Denne trenden er sannsynligvis kun mulig å se om prioriteringene i offentlig sektor endres.

Kraftig endring og styrking av grunnskolens slik at flere oppnår mestring og læring, er nødvendig. Barn har ulike talenter, styrker og svakheter, og dette må strekkes og gjenoppbygd i lærernes samarbeidsrelasjon. Om flere går ut av grunnskolen med god mestringsfølelse, vil flere ha forutsetningene for å fullføre videregående utdanning.

De som sitter i barne- og ungdomshelse, må få lett tilgang til en mestringsfølelse der de kan få hjelp og gode råd. Her trengs det en sterk styrking i kapasiteten fra dagens nivå på skolehelsetjenesten.

I neste budsjett kan NAV være en viktig aktør. Men NAV må få til et mye sterkere samarbeid med

utdanningssektoren og ikke bare prioritere styrket samarbeid med helsevesenet. Godt sosialt arbeid, en god leding av vernetjenester i NAV og i utdanningssektoren vil trolig gi en mye sterkere effekt på arbeidsdelagelse enn en psykologtjeneste i NAV og ut.

Å utvide sykdomsbegrepet og senere innormalbegrepet, vil naturlig nok gi en stadig økende andel syke mennesker. Flere vil falle ut av arbeidslivet på grunn av helseproblemer. Flere unge vil forsvinne ut av arbeidslivet på grunn av såkalte «lettere psykiske lidelser».

Systematisk kanalisering av sosialt problemer og mestringsproblemer som sykdom handler om unge får effektiv hjelp med slike problemer.

Om ikke noe annet, vil også fremtidige statsministeren ha en klar effekt på arbeidslivets kapasitet for angst

” Å utvide sykdomsbegrepet og snevre inn normalbegrepet, vil naturlig nok gi en stadig økende andel syke mennesker. Flere vil falle ut av arbeidslivet på grunn av helseproblemer

Statsminister Erna Solbergs tale til landsmøtet i mars 2017

inneholdt følgende utsagn: "Flere unge mennesker forsvinner

nå ut av arbeidsmarkedet på grunn av lettere psykiske lidelser".

Sannheten i dette utsagnet ble nylig sjekket av Faktisk.no AS, og

påstanden viste seg å holde vann.

Men når vi undersøker hva som ligger bak såkalte "lettere

psykisk lidelser", blir en annen sannhet synlig. I mange tilfeller

handler det om lav selvtillit, ensomhet og manglende

mestringsfølelse.

Er dette sykdommer som skal behandles av helsevesenet?

- Sykdom kan defineres på mange måter, men enkelt kan vi si at det er en unormal tilstand for kropp eller sinn.
- Et enkelt eksempel: En ung person som blir mobbet over lang tid. Skal vi si til denne personen at han eller hun har utviklet en sykdom som skyldes mobbingen, eller er det bedre å si at de har en **naturlig reaksjon på noe vondt som har skjedd?**
- I dag får denne jenta eller gutten etter hvert en diagnose relatert til depresjons- eller angstlidelser.
- Denne unge personen blir da helsevesenets ansvar, og "sykdommen" de har utviklet, behandles.

Men er dette riktig?

- Dersom han eller hun bare har en helt naturlig reaksjon på noe de har opplevd, er de da syke?
- Kan vi hjelpe dem på en annen måte enn å gi dem en sykdom, og deretter behandle denne?

- Fordi sykdom er noe helsetjenestene har ansvaret for, har det stor betydning om noe kalles sykdom eller ikke.
- Lettere psykiske problemer er sjelden sykdommer eller en unormal tilstand for kropp og sinn, det er ofte helt naturlige reaksjoner på noe vanskelig.
- Å få hjelp til å løse det som er vanskelig, er noe helt annet enn å få behandling for en sykdom.
- Å behandle konsekvensene er som kjent sjelden mer effektivt enn å gjøre noe med årsakene.

- Systematisk kamuflering av naturlige reaksjoner som sykdom er et resultat av flere forhold.
 - Sett utenfra, har det i flere år foregått en lite diskret profesjonskamp der økt behandlingsskapasitet for angst og depresjoner har vært mantraet fra psykologenes side.
 - Sosialfagarbeiderne har vært mindre synlige.
 - Med et trygdesystem som favoriserer sykdom over andre problemer, blir det en lett kamp å vinne for dem som har helsefokus.

- Sykdomsbegrepet rommer stadig mer, også fordi vi rigger hjelpeapparatet i den retningen.
- Men så bærer det galt av sted.
- Når det i mange tilfeller ikke handler om sykdom, virker ikke behandlingen, og konsekvensene kan bli varig arbeidsuførhet.

- Tall fra Folkehelseinstituttet viser at i 2014 hentet 7 prosent av alle 17 år gamle jenter ut en resept på et legemiddel mot psykiske lidelser.
- I 2004 var andelen 4-5 prosent.
- Det er lite som tilsier at utbredelsen av psykiske lidelser har økt tilsvarende i samme periode.
- At symptomer og plager i større grad *tolkes* som sykdom, er derimot i tråd med økt medisinerings.
- Denne trenden er sannsynligvis kun mulig å snu om prioriteringene i offentlig sektor endres.

- En kraftig endring og styrking av grunnskolen slik at flere oppnår mestring og læring, er nødvendig.
- Barn har ulike talenter, styrker og svakheter, og dette må anerkjennes og gjenspeiles i lærernes rammebetingelser.
- Om flere går ut av grunnskolen med god mestringsfølelse, vil flere ha forutsetninger for å fullføre videregående utdanning.
- De som sliter i barne- og ungdomstida må få lett tilgang til en mestringstjeneste der de kan få hjelp og gode råd.
- Her trengs det en sterk økning i kapasiteten fra dagens nivå på skolehelsetjenesten.
- I neste livsfase kan NAV være en viktig aktør.
- Men NAV må få til et mye sterkere samarbeid med utdanningssektoren, og ikke bare prioritere å styrke samarbeidet med helsesektoren.

Tverrfaglighet

- Godt sosialt arbeid, en god kobling av virkemidler i NAV og i utdanningssystemet vil trolig gi en mye sterkere effekt på arbeidsdeltakelse enn en psykologtime i ny og ne.

Konklusjon

- Å utvide sykdomsbegrepet og snevre inn normalbegrepet, vil naturlig nok gi en stadig økende andel syke mennesker.
- Flere vil falle ut av arbeidslivet på grunn av helseproblemer.
- Flere unge vil forsvinne ut av arbeidsmarkedet på grunn av såkalte "lettere psykiske lidelser".
- Systematisk kamuflering av sosiale problemer og mestringsproblemer med diagnoser hindrer at unge får effektiv hjelp med sine problemer.
- Om ikke noe gjøres, vil også fremtidige statsministere henvise til faktiske trender - som ingen makter å gjøre noe med.

